

Ovidius
Metamor
phoses

A-11869

7
E=11869
P. Ovidii Nasonis

Metamorphoses

Ladina keelest sõna-sõnalt eesti keelde tõlkinud

Heinrich Freymann

stud. phil.

Autori kirjastus, Tartus

1937

P. Ovidii Nasonis

Metamorphoses

Ladina keelest sõnasõnalt eesti keelde tõlkinud

Heinrich Freymann

stud. phil.

Autori kirjastus, Tartus

1937

Järeltrükk keelatud.

A- 11869

G. Roht'i trükk, Tartus 1937.

I.

Sissejuhatus.

1. Vaim sunnib (mind) (kannab) rääkima muudetud vormidest uutesse kehasse (vormidesse). Jumalad olge heatahtlikud minu algatustele (sest teie muutsite ka neid) ja tooge alla (olge saatjaiks) igaviku (kestvat) laulu, maailma kõige esimesest algusest kuni minu aegadeni (ja lubage laululugude lõnga valmis kedrata maailma eelalgusest kuni meie ajani).

II.

Neli maailma-ajajärku.

1. Esimene oli (külitud) kuldne ajajärk, mis ilma kohtumõistjata vabatahtlikult, ilma seaduseta austas truudust ja õiglust. (Neil) puudusid karistus ja kartus ja ei loetud ähvardavaid sõnu üleslöödud vasktahvlilt ja ka härdasti paluv rahvahulk ei kartnud oma kohtuniku otsuseid, vaid olid ilma

5. kohtunikuta hädaohutud. Veel mitte oma mägedelt, et vaadelda võõrast maailma (ringi), ei laskunud alla raiutud määnd, selgetesse (läbipaistvatesse) lainettesse ja surelikud ei tunnud peale oma (ranna)

ühtegi randa. Veel ei ümbritsenud järsud kraavid linnu,

10. ei olnud (olemas) sihti aetud (vasest) pasunaid (pasunat), ei paenutatud vasest sarvi, ei kiivreid ega mõõka: ilma sõdurite tarviduseta saatsid mööda meelepäraseid puhkeaegu muretud suguharud (rahvad). Ka maa ise vaba ja kablist puutumata ja ei ühegi sahaga küntud (haavatud) andis iseenesest kõike;

15. ja rahul olles ilma kellegi sunnita (sundides) loodud (kasvanud) toitudega korjasid (nad) maasikapuuvilja (vilju), mäemaasikaid, kornelikirsse ja karedates karuvabarna põõsastikkudes rippuvaid karuvabarnaid ja tõrusid, mis olid alla kukkunud Jupiteri avaralt puult. Oli igavene kevad ja mahedad lääne- tuuled

20. silusid soojade puhangutega ilma seemneta sündinud lilli (õisi). Varsti ka vilja kandis kündmata maa ja harimata põld valendas raskete viljapeadega; küll voolasid piima (piimast) jõed, küll voolasid nektari (nektarist) jõed ja kuldkollased meed tilkusid roheliselt kivitammelt.

25. Sest ajast kui maailm oli Jupiteri (valitsuse) all, kui Saturnus oli saadetud pimedasse allilma, järgnes hõbedane põlv (ajajärk), halvem kullast, kallim tumekollasest vasest. Jupiter lühendas endise (muistse) kevade aegu ja nimelt talvede, suvede ja muutlikkude sügiste,

30. ja lühikese kevade läbi, viis ta aasta lõpule neljas ajajaotuses. Siis esmakordselt kuivast kuumusest kõrvetatud õhk valendas ja rippus (põhja)tuultest kangestanud jää(purikas). Siis esmakordselt asusid (nad) majade alla. Majadeks olid koopad ja tihedad põõsad ja niinega seotud vitsad (oksad).

35. Siis esmakordselt maeti Cerese seemneid pik-
kadesse vagudesse ja ammusid rõhutud ikkest (noo-
red) härjad. Kolmandana pärast seda järgnes vaskne
põlv (ajajärk), hirmsam meelsuse poolest ja enam val-
mis hirmsatele relvadele, siiski mitte kuritegeline.
Kõvast rauast on viimne.

40. Otse edasi murdis sisse halvema metalli aja-
järku igasugune patt (jumalast lubamatu): kadusid
(põgenesid) häbi (tunne), tõde ja truudus; nende
(millede) asemele asusid pettus(ed), kavalus(ed),
salasepitsus(ed), vägivald ja kuritegelik omanda-
mise himu. Purjeid avasid (hakkasid avama) (nad)
tuultele ja ei tundnud seni neid hästi

45. meremees, ja missugused (puud) kaua olid
seisnud kõrgetel mägedel, tantsisid tundmatuil voo-
gudel laevadena (laevakiilidena). Ja maad, enne ühist,
nagu päikese valgust ja õhku märkis pika piirjoonega
ettevaatlik maamõõtja. Mitte ainult lõikusi ja võlg-
nevaid toiduaineid ei nõutud rikkalt

50. maalt, vaid mindi ka maa sisemustesse; ja
varandused, pahede ärritised, mis ta (Jumal) oli ära
peitnud ja lähendanud Styxi (surnu) varjudele, kae-
vatakse välja. Ja ilmus juba kahjulik raud ja rauast
kahjulikum kuld: ilmub Sõda, kes (mis) võitleb mõ-
lematega (nii ühe kui ka teisega)

55. ja (ta) raputab verise käega kõlisevaid relva.
Elatakse rõõvitust: külaline ei ole külalise vastu-
võtja ees (poolt) hädaohutu, ei äi väimehe ees, isegi
vendade armastus on haruldane. Mees ähvardab abi-
kaasat (abikaasa) hukatusega (hukatusele) — see
(abikaasa) meest (mehe); kahvatama panevaid mürke
segavad hirmsad võorasemad;

60. poeg püüab teada saada enne aega isa aastaid

(poeg püüab enne aega tungida isa aastadesse). Või-detuna asub (lamab) vagadus ja neitsi Astrea viimane taevaelanikest, jättis maha verest nõretavaid maid.

III.

Konnad.

1. Siis kõik nii naine kui ka mees kardavad avalikuks tulnud (silmnähtavat) jumalanna viha ja kõik austavad hoolsamini jumalateenistusega kaksikuid sünnitanud jumalanna suurt tahtet, ja nagu (see hari-likult) sünnib lähtudes lähemast sündmusest, jutus-tavad nad uuesti eelmisi.

5. Üks neist ütleb (kinnitab): „Ka põldude poo-lest (põldudel) viljarikka Lycia muistsed elanikud (kolonistid) põlgasid mitte nuhtlematult jumalannat. Lugu on küll vähe tuttav meeste tähtsusetuse tõttu, siiski aga imelik. Ma nägin (ise) juuresolles järve ja ime läbi tuntud kohta. Sest juba väga elatanud (suurem elalt),

10. ja teekonda mittekannatav isa oli käskinud mind alla tuua (osta) sealt väljavalituud veiseid ja sealse suguharu juhti ise (minule) minejale andis. Kuni (sel ajal kui) mina sellega läbistan karjamaid, ennäe keskjärve seisis ohvrite tuhasta must vana altar, ümbritsetud värisevast pilliroost.

15. Minu juht seisatas ja ütles kartliku sosinaga (pomisemisega), „ole mulle armuline“ ja sarnase so-sinaga ütlesin mina „ole armuline.“ Siiski hakkasin küsima, kas see on n a j a a d i d e Fauni või kohaliku jumala altar, kui (korruga) nüüd võõramaalane nii-

suguseid jutustas (järgmiselt): „O noormees, ei ole selles altaris mäe jumal,

20. too nimetab teda omaks, kellele kunagi kuninglik abikaasa keelas (sulges) maailma, keda (kui) palujat ümber uitev Delos vaevalt võttis vastu, siis kui kerge saarena ujus. Siin toetudes palmile ühes Pallase puuga sünnitas Latona kaksikuid vastu võõrasema tahtmist.

25. Räägitakse, et ka siit sünnitaja (lasteema) põgenes Juno eest ja oli kandnud oma rinnal sündinud kaht jumalat. Ja juba Chimära (sünnitanud) Lycia maal, kui kõrvetav (rõhuv) päike põletas põlde, tundis jänu pikast vaevast väsinud jumalanna, olles kurnatud (kuivatatud) päikese kuumusest;

30. ja piimarikkad rinnad olid tühjaks joonud ahned lapsed. Juhuslikult nägi ta oma ees mitte sügava vee järve oru põhjas (sügavas orus). Maainimesed (põllumehed) siit korjasid pilliroogu ühes vitsadega ja sood armastavat luhahaina (vesiheina). Titani tütar (Latona) astus juurde ja laskunud põlvili

35. surus maad, seks et rüüpaks (ammutaks) külma vett juua kavatsevana. Maarahva hulk keelab. Jumalanna nii kõnetas keelajaid: „Miks (te) tõrjute mind tagasi veest (vetest)? Vee kasutamine on ühine. Ei päikest loodus teinud ühe omaks (eraomanduseks), ei õhku ega läbipaistvat vett. Ühiskondliku anni juurde tuln (mina).

40. Et teie siiski teda annaksite, palun (ma) hädasti. Ma ei valmistanud (et) pesta siin oma liikmeid ja väsinud kehaosi, vaid kustutada jänu. Kõneleja suu on niiskusetu ja kurk kuivab ja vaevalt pääseb temast hääli läbi (ja vaevalt on temas hääletee). Suutäis vett (veerüübe) on mulle (saab olema) nektariks ja ma tunnistan, et olen

45. vastu võtnud ühtlasi elu: teie annate (saate andma) mulle elu vees (laines). Ka need teid liigutagu, kes minu rinnal sirutavad väikseid käsi; ja juhtumisi sirutasid lapsed käed (käsi). Keda ei oleks võinud liigutada jumalanna lahked sõnad? Need siiski jätkavad takistama palu ja t ja lisavad juurde ähvardusi,

50. kui ta ei astu eemale ja sõimusid pealegi. Ja ei ole (sellest) küllalt, nad segasid ka jalgadega ja käega järve ennast ja liigutasid kõige sügavamast põhjast (kõige madalamast veekeerisest) siia-sinna pehmet muda pahatahtliku hüppega. Viha kandis laiali jänu. Sest juba Coeusi tütar ei

55. palu mitte väärilisi ja ei kannata välja kauem ütelda jumalannale (jumalannast) alandavaid sõnu, ja tõstes käed tähtede poole ütles ta: „„Elage igavesti selles järves!“ Täide lähevad jumalanna soovid. (Nendel) meeldib olla vee all ja kord põhja lasta kogu keha järve sügavusse,

60. nüüd jälle välja pista pea, kord ujuda järve pinnal (kõigeülemisel veekeerisel), sageli jälle seista järve kalda kohal, sageli jälle tagasi hüpata külma järve. Aga nüüd ka vaidlustega harjutavad nad alatuid keeli ja kaotanud häbi, olgugi (ehk küll), et nad on vee all, püüavad nad vee all sõimata.

65. Ka hääli oli juba kähisev, täispuhutud kaelad paisuvad ja sõim ise (sõimud ise) laiendab (laiendavad) avaraid (avatuid) lõugu. Selg (seljad) puudutab (puudutavad) pead, kaelad näivad vahelt ära võetud olevat; selg on roheline (haljendab) ja mudases veekeerises hüppavad vastsündinud konnad.““

IV.

Phllemon ja Baucis.

1. Ja kõikide eest ütleb nõnda hinge ja vanuse poolest küps (elatanud) Lelex: „Määratu suur on ja ei oma lõppu taeva vägi (võim), ja mis iganes jumalad tahtsid (tahavad) (see) viidi läbi (pidi sündima). Ja et sa seda vähem kahtleksid (siis tea, jutustan sulle järgmist) naabruses pärnaga (pärnale), on (veel tänagi) tamm

5. Phrygia küngastel (kinkudel) ümberpiiratud mõõduka müüriaga. Ma nägin ise kohta, sest Pittheus saatis mind Pelopsi põldudele, valitsetud kord tema (oma) isa poolt. Mitte kaugel siit on järv, muiste elamiseks sünnis maa, nüüd vood kuulsad (rikkad) veelindudest ja sookanadest.

10. Jupiter tuli siia sureliku näoga ja ühes isaga Atlase järeltulija, Heroldi kepikandja, pannud ära tiivad. Nad läksid tuhandete majade juurde, paludes kohta puhkamiseks, tuhanded majad panid kinni (sulgesid) riivid. Siiski üks võttis nad vastu, olgugi, et väike kaetud õlgedega ja soopillirooga;

15. aga vanaeit Baucis ja samase vanusega Phllemon olid selles nooruslike aastadega ühendatud, tolles hurtsikus said elatanuks (vananesid) ja tegid vaesuse kergeks teda tunnistades (tunnistamisega) ja kannatades teda mitte rahutu meelega (rahaliku meelega), ja ei ole tähtsust (on üks.kõik), kas sa otsid sealt härraseid (isandaid) või teenreid:

20. kaks on terve majakond (terve pere koosneb kahest inimesest), need samad alistuvad ja käsevad. Nii siis, kui taevaelanikud puudutasid (jõudsid) väik-

seid maju ja astusid sisse allalastud peaga madalast uksest, käskis vanake kergendada liikmeid ettepannud istmel, kuhu viskas ülevalt peale kareda koe (riide) hoolas Baucis.

25. Ja koldes ajas ta laiali sooja tuha ja sütitab eilse tule (eilseid tulesid) ja hoiab alal lehtedega ja kuiva koorega (tohuga) ja viib leekideni kähiseva (vanaeideliku) häälega (hingega). Peeneks lõhutud peerge ja kuivi hagusid kandis ta alla taopealselt (katuselt), tegi peeneks ja pani väikse katla alla (lähendas väiksele katlale);

30. ja kapsaid (kapsaste), mida tema abikaasa oli kokku korjanud niisutatud (kastesest) aiast, puhastab ta lehtedest. Kaheharulise hargiga võtab (kergendab) ta maha sea suitsunud seljad (selgu), rippuvad (rippuvaid) mustal pagil, ja kaua alalhoitud seljast lõikab ta ära väikese tüki (osa) ja ära lõigatud (osa) keedab (taltsutab) ta pehmeks kuumas vees (kuumades veedes).

35. Vahepeal saadavad nad tähelepanematult mööda (petavad) vahepealseid tunde jutuajamistega ja takistavad tundmast viivitust. Seal oli pöök (puks) puust vann naelale üles riputatud tugevast käepidemest. See täidetakse sooja veega (veedega) ja ta võtab vastu liikmeid pesemiseks (mida on tarvis pesta). Keskel on polster pehmest luhahainast

40. peale pandud söögisohvale (kušetile) paju-puust raamiga ja jalgadega. Selle katavad nad riie-tega, mida nad olid harjunud ainult peo (pidulikul) ajal peale laotama, aga ka see riie oli väärtusetu ja vana, mitte ebavääriline pajupuust sohvale (pajupuust sohval ei olnud tarvis pahandada). Jumalad heitsid maha (söömiseks). Võötatud (olles enesel riided üles sidunud) ja siia-sinna ruttav

45. vanaeit seab laua (paneb) aga laua kolmas jalg oli ebatasane. Kivikild tegi ta tasaseks, pärast seda kui see alla pandud, eemaldas vildakuse, puhastasid haljendavad mündid tasandatud (laua). Pannakse peale siin neitsi Minerva kahevärviline mari (õlipuu mari), sügis kornelikirsid, alalhoitud selges sahvtis,

50. ja endiiviad (sigurid), redised (redis), kohupiim (kokku aetud piima mass) ja mitte palavas tuhas kergesti veeretatud munad: kõik savinõudes. Pärast seda pannakse peale samast hõbedast valmistatud (nikerdatud) kann ja pöök (puks) puust tehtud peekrid seestpoolt ületõmmatud kullavärvilise vahaga.

55. Viivitus on väikene ja kolded saatsid sooje sööke; ja kantakse tagasi uuesti mitte pika vanusega veinid (viinad) ja ajutiselt (vähe aega) eemaldatud, annavad nad kohta järgmistele toitudele. Siin on pähkel, siin (seal) viigimari, segatud kortsuliste (kui-vanud) datlipähklitega, ploomid ja avarates korvides vastulõhnavad õunad

60. ja purpurvärviliselt viinapuult kokku korjatud viinamarjad (kobarad). Keskel on valge meekärg. Kõige pealt (üle kõige) astusid juurde lahked näod (headuse vaade) ja mitteloid ja kitsi tahe. Vahepeal näevad nad, et nii mitu korda uuesti täitub tühjendatud kann vabatahtlikult ja et iseenesest kasvavad juurde veinid (viinad).

65. Hirmutatud uudsusest kardavad (hirmu pärast värisevad) ja üles tõstetud kätega loevad (koguvad) palveid Baucis ja kartlik Philemon ja paluvad andestust söökidele ja ettevalmistuste puudumistele. Oli ainus ani, väga väikese talu valvur (valve): ja seda oli valmis majarahvas ohverdama jumalikele külalistele (külalistele jumalatele).

70. See rutuliste tiivalöökidega (kiire sulega) ealt aeglasi väsitab ja kaua narritas (neid) (kavalalt ennast eemalehoidis) ja viimaks näis, et ta põgenes samade jumalate juurde. Jumalad keelasid (teda) ohverdamast ja ütlesid: „„Meie jumalad oleme, jumalakartmata ümbrus, kes ärateeninud on (seda) karistust, peab seda kandma; teile antakse puutumatud (kui puutumatu- tudele)

75. olla sellest hädaohust, ainult oma maja (maju) maha jätke ja saatke meie samme ja minge üheskoos (tulge ühes meiega) üles mäe otsa.“ Nad alistuvad mõlemad ja toetudes kepile püüavad seada samme pikale (pikalt tõusva) mäekünka otsa. Nad puudusid mäetipust nii palju, kui palju (võrt)

80. võis minna üks kord lastud nool: pöörasid silmi (tagasi pöörasid) ja näevad, et teised (muu) on uputatud sooga, et ainult nende maja on järele jäänud. Ja kuni seda (neid asju) imestavad, kuni nutavad oma (naabrite) saatust taga, see vana, samuti väike hurtsik kahele peremehele muudetakse templiks: (kahvlisarnaste) katusetugede asemele astuvad sambad.

85. Õled läigivad kullakarva ja nähakse kullatud katust ja metallist uksi ja marmoriga (marmor plaa- tidega) kaetud põrandat (maad). Siis Saturnuse poeg niisuguseid (järgmist) ütles maheda suuga: „„Õig- lane vanake ja vääriline naine tublile abikaasale (tubli abikaasaga), ütelge, mida soovite.“ (Philemon) vähe olles rääkinud Baucisega.

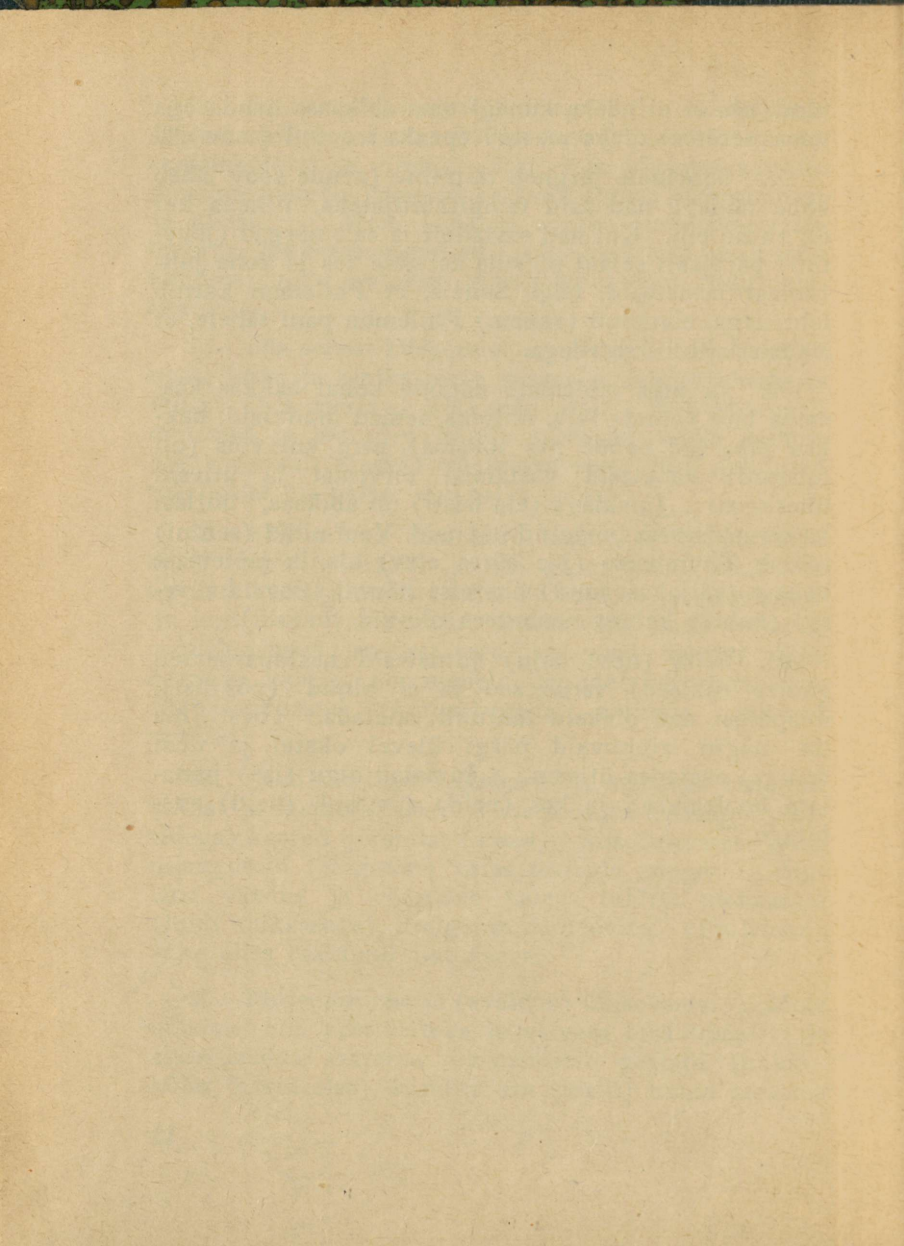
90. Philemon teatab (avaldab) ühise soovi: „„Meie nõuame, olla preestriteks ja valvata oma templit; ja kuna mööda saatsime üksmeelseid aastaid (kokku- kõlas, üksmeeles), kandku ära (meid) kahte seesama

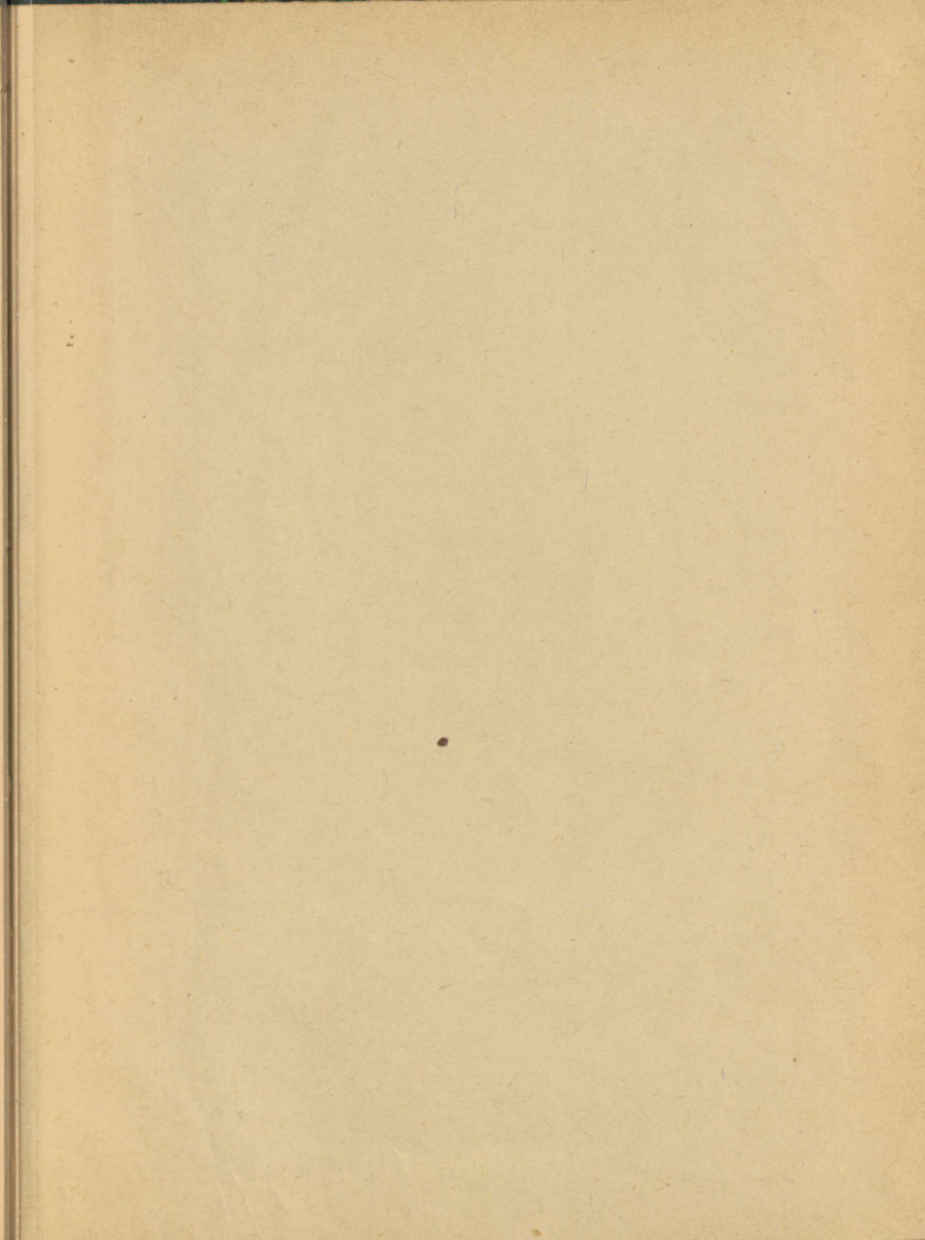
tund, oh, et ei näeks kunagi oma abikaasa hauda ega tema poolt ei oleks maetav (peaks maetud saama).““

95. Soovidele järgneb täitmine (nende soov läheb kohe täide): nad said templihoidjateks, niikaua kui oli antud elu. Kui nad aastadelt ja ealt nõrgad (jõuetud) parajasti seisis pühade astmete ees ja koha juhtumusi jutustasid, nägi Baucis, et Philemon kattub lehtedega, elatanud (vanem) Philemon pani tähele, et Baucis kattub lehtedega.

100. Ja juba mõlemate nägude kohal hakkas kasvama latv (puude latv, milleks nemad muutusid, hakkas juba üle nende pea tõusma), seni kui võis (oli lubatud) vahetasid vastamisi tervitusi ja ütlesid üheskoos: „„Jumalaga (ela hästi) oh abikaas,““ ühtlasi kattis põõsastik peidetud nägusid. Veel nüüd (senini) näitab Thymbrese (jõe ääres elav) elanik mõlemast kehast (väljakasvanud) üksteise kõrval seisvaid tüvesid (kahest kehast naabruses olevaid tüvesid).

105. Seda (neid asju) jutustasid usaldusväärsed (mitte tühised) vanakesed ja ei olnud (põhjust), mispärast nad oleksid tahtnud valetada. Tõesti, ma ise nägin rippuvaid pärgi üleval okstel ja uusi (pärgi) asetades ütlesin: „„Jumalad olgu (ise) jumalate hoolealused ja kes (neid) austasid, (neid) austatagu.““

22.

APR A

11869

20251

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00844990 4